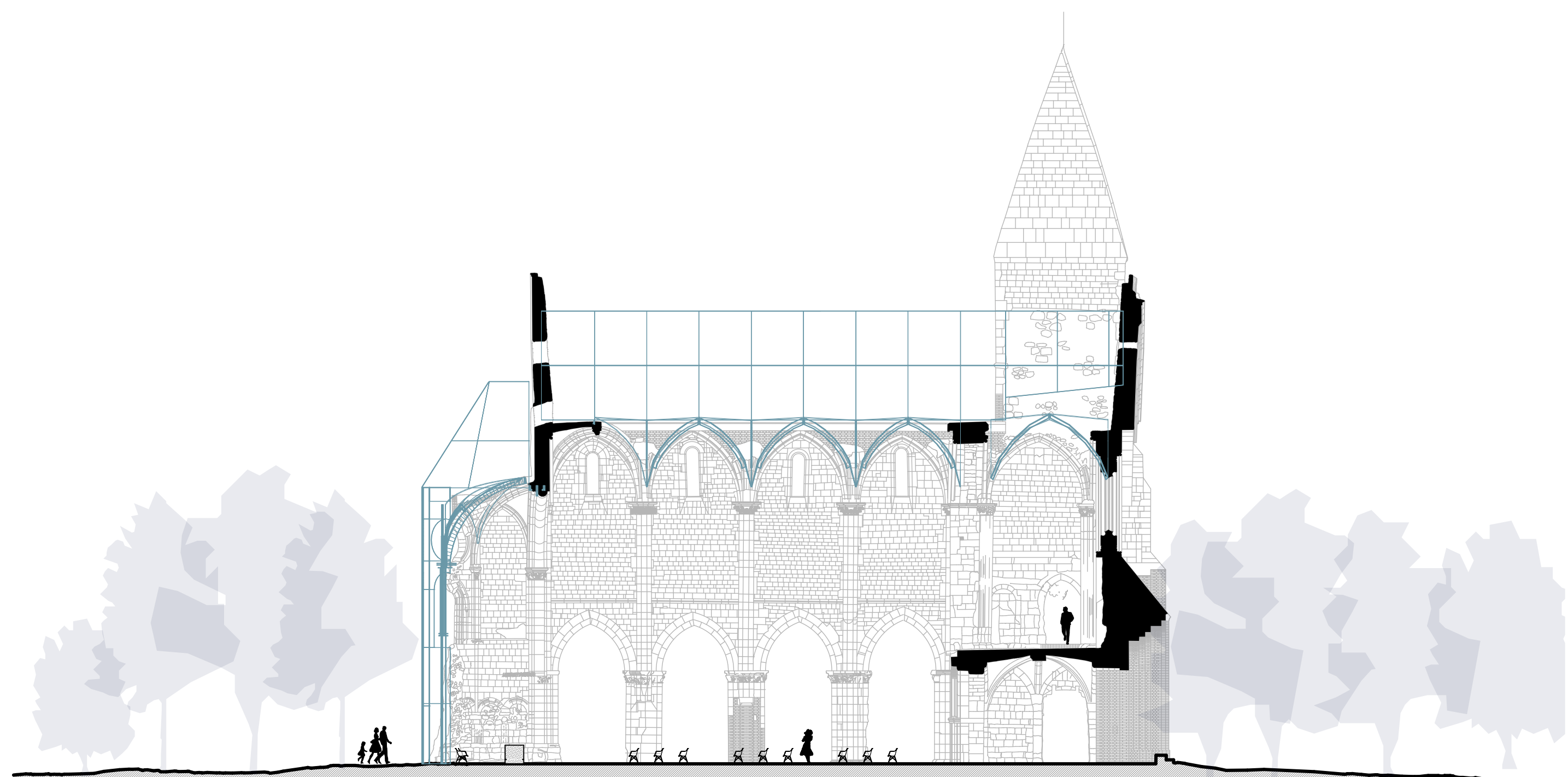

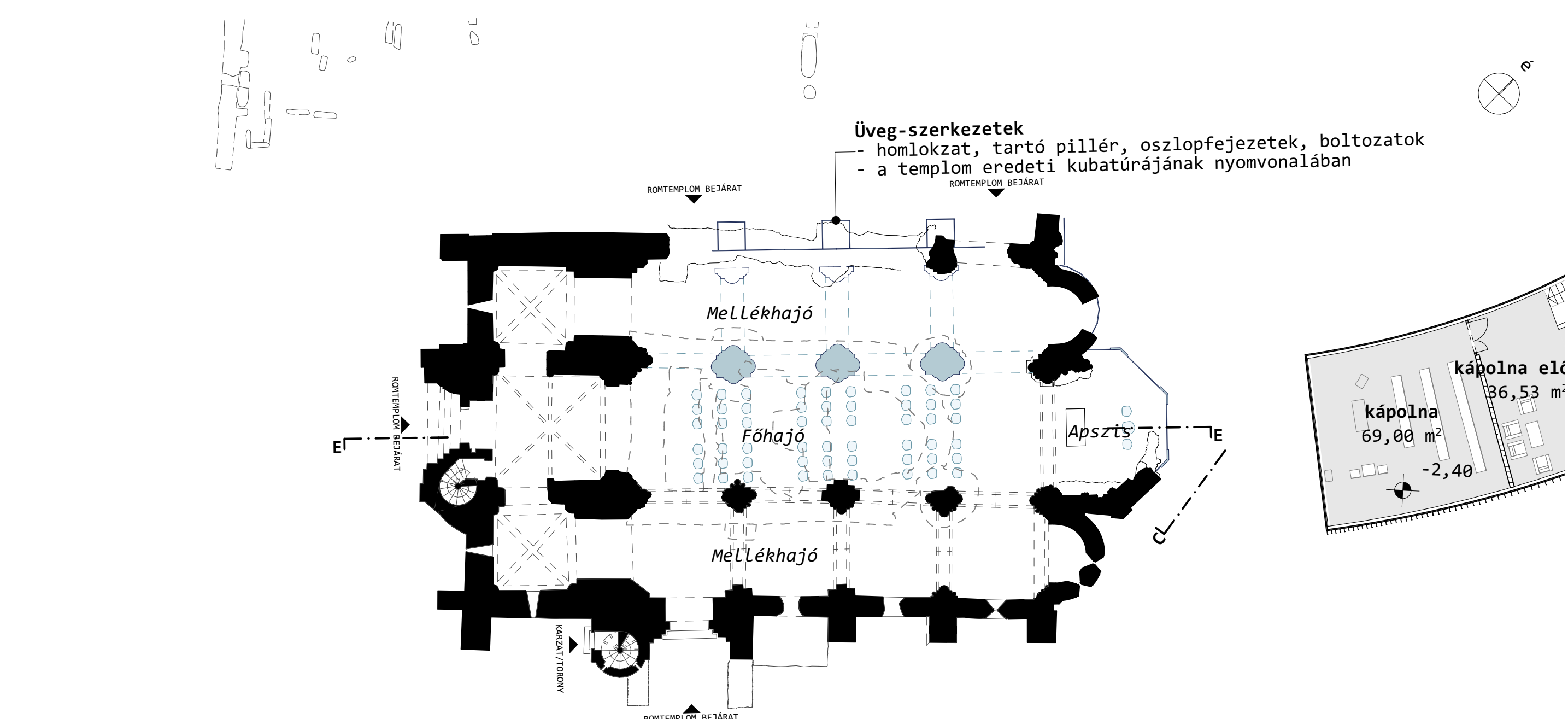
F-F metszet

m = 1:200

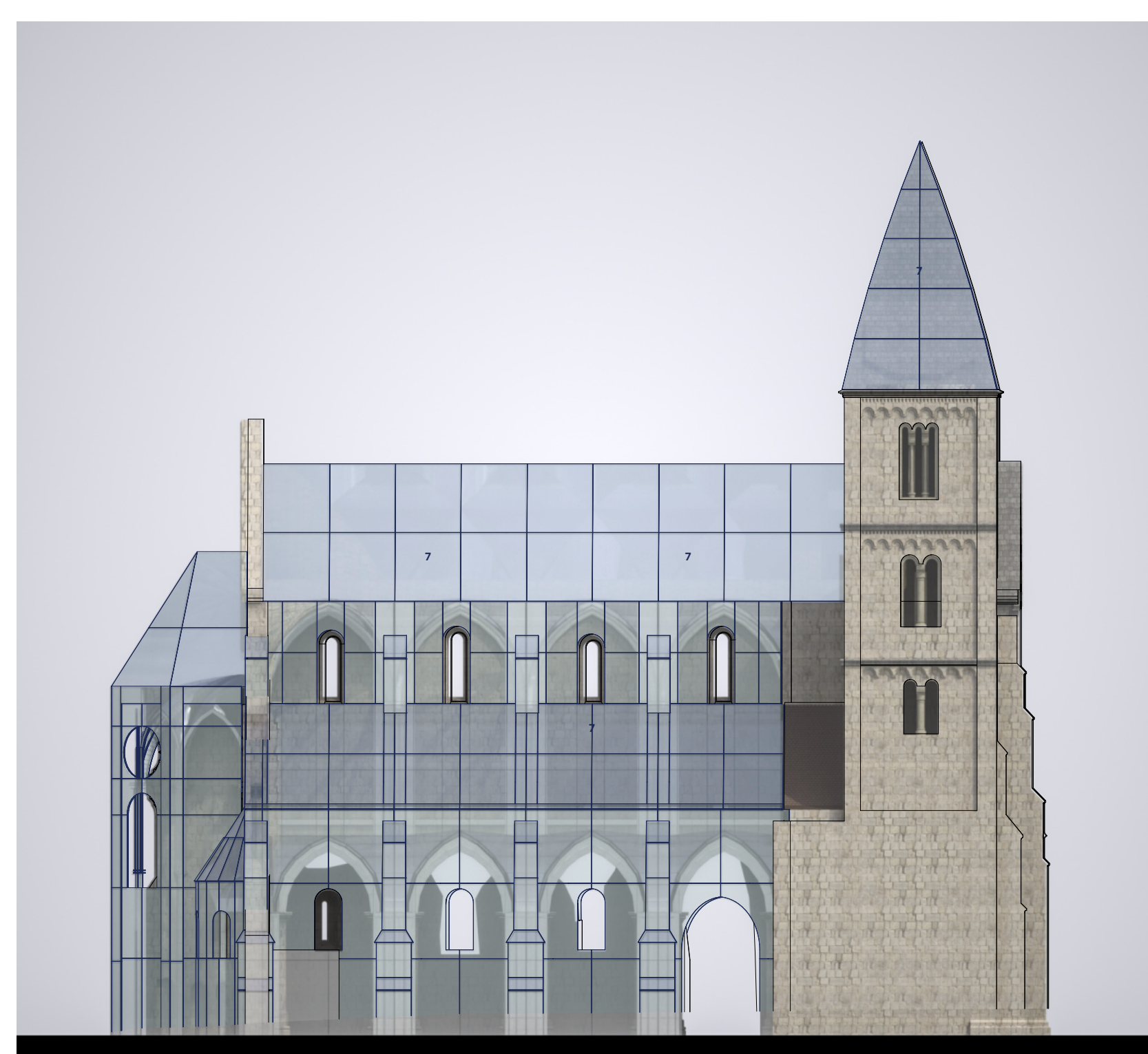
E-E metszet

m = 1:200

a romtemplom alaprajza

m = 1:200

a templom északnyugati homlokzata

m = 1:200

a templom északkeleti homlokzata

m = 1:200

a templom főbejárati homlokzata

m = 1:200

a templom délkeleti homlokzata

m = 1:200

madártávlati nézet a temetőből

diszvilágítás

az eredeti épület megjelenítése fényfestéssel

06

A templom teljeskörű helyreállítására korábban valósan cselekedni tudó szándék, akarat, pénzügyi forrás, illetve ezek együttese nem volt. Tízévesre tervezett, méret- és szerkezeti újjáépítésére mutatkozott olykor igény, mindig tudván mindvégig egyszerre azt is, hogy erre lehetőség nincs, s nem lesz már a jövőben sem.

A templomról ma nagyrészt tudja meg közölni egykori teljesességének grandiózuságát. A koronként - az állagmegóvá fizikai kényszerből, avagy didaktikai céllal végzett építészeti juttatásból - hozzáépített kisebb és nagyobb kiegészítések a romot stabilizálták, értelmezhetőbbé tették ugyan, de romként is tiszta összképet nyújtottak.

a rom komplex műszaki állapota egyre rosszabbá vált a koronként elért anyaghasználatból, kivitelezési gyakorlatból következő lefagyott egyre heterogénabb, mára koptikussá halmozódott szerkezetekből, csomópontokból adódóan. Mindezen beavatkozások ugyanakkor vagy nem akarták, vagy nem tudták az építmény egészét megvédeni a további romlástól: a falak nedvesedését, fertőződését, az Árpád-kori közönségszati emlékek eleinte talán lassabb, de idővel egyre gyorsuló, mára már helyenként visszafordíthatatlan forrasztással járó pusztulását megakadályozni, kényszerűen elfogadhatóvá lassítani nem sikerült.

A templomról további romlását megakadályozni tudó, egykori teljességének vélt állapotát visszaadni igyekvő helyreállításnak Fentiek adnak keretet, kiindulópontokat. A jelenlegi helyreállítási koncepciók, tervek fentieket figyelembe és tudomásul véve tudhatnak csak elfogadható eredményt megvalósítani.

Fentiekhez kapcsolódóan jegyzendő meg, hogy a korábban volt szerkezeti rendszerben mára megszűnt műemlékes szakmai konglomerátum - egyébként egykori működése során is folyton finomodva változó - elvi szinten a műemléki helyreállítások, állagmegóvások, didaktikai és esztétikai célú kiegészítések is a műemlékvédelem szerves részei, mint ilyenek megőrzendők, maguk is helyreállítandók s hasznos vagy haszontalan terheként, korábbi cselekvéseink emlékeként magunkkal viendők.

Makacsul tartotta, tartja magát ezen - egyébként fenntartásokkal elfogadható - nézet egyes szakmai körökben úgy is, hogy mindeközben az egyéb műtárgyak - iparművészeti emlékek, szobrok, olaj vászon képek stb. - esetében szinte természetes, hogy egy-egy újabb restaurálás, javítás során a korábbi segédszerkezeteket és anyagokat, kiegészítéseket, retusokat - ha csak egy mód van rá - eltávolítjuk, s az adott műtárgy ismét vagy ismételt vélt eredeti állapotához leginkább közelebbi állapotot hozunk létre.

Az önértékükön túl használati értékkel is bíró épületeknek meglepő módon épp fordítva igyekeztünk, igyekeztünk általában eljárni: a kiegészítéseket is műtárgyként, olykor egészen miniatűrsként kezeljük (olykor azok is!), am gyakran halmozódó problémaként görgetjük ezeket tovább olykor mindaddig, míg elégedettséggel járó eredményt addó cselekvéseink áttörhetetlen gátjává nem válnak végül.

A templomról helyreállításának örökségvédelmi szempontjai

A templomról helyreállításának három fő szempontja lehet:

- I. Az Árpád-kori templomból megőrződött részek restaurátori szintű helyreállítása, állóképny, tartósság, műszakilag és esztétikailag értelmezhető tette, értelmezhetősége és élvezetősége tartósságának biztosítása, további romlásának megakadályozása a fő szempont, melyet minden más szempontnak csak követnie lehet és szabad.
- II. Valamennyi olyan hozzáépítést, kiegészítést, rekonstrukciós elemet el szükséges távolítani az emléktől, melyek a korábbi állagmegóvá és didaktikai hozzáépítések során - hol kényszerből, hol szakmai juttatásból, hozzá- és ráépítésre kerültek.

E kiegészítések helyett olyan, a rommal annak optikai és fizikai terhelése nélkül együttműködő tudó segédszerkezeteket kell hozzáépíteni, melyek a romnak és az annak hosszú távú megőrzését biztosítani tudó új szerkezeteknek segítségére vannak, de terhére nincsenek.

III. Az épület szerkezeti- és tömegrekonstrukciójának olyan víz- és héjszerkezetekből szükséges megvalósulnia, melyek a mai, általunk ismert vélt eredeti állagot teljesen elni és látni engedik, am amelyek egyttal meg is tudják idézni az építmény egykori önmaga teljességét.

A terv

I. Jelen terv fenti elveknek igyekszik megfelelni. A terv a kivitelezés első lépéseket a meglévő maradványok ideiglenes be- és lefedését irányozza elő egy vízhatlan, szabályozható klímájú, de megfelelően szellőző olyan munkaszoborral, melyben a szerkezetépítéssel járó kutatási és feltérképlési, valamint vízlemtelési, sőtalanítási és bontási és stabilizálási munkák úgy végezhetőek el, hogy a rom további, állóképességét veszélyeztető behatásoknak már ne legyen kitéve. Cél a nedvességgel és sókkal feltöltött szerkezetek lassú, kontrollált szárításának biztosítása azért, hogy a kőszobrász-restaurátori helyreállító és kiegészítő munkák már ellenőrzött, tisztított felületeken és tömegben lehessenek biztonságosan, vagyis tartós eredményt biztosítva elvégezhetőek.

Az ezen az építmény maradványon soha korábban el nem végzett, teljeskörű, rendszeres és módszeres épületkutatás első szakasza a kivitelezés e fázisában történnek meg, s e munkát, a megfigyelések végzését, adatregisztrációt folytatni lesz szükséges mindaddig, míg a szerkezetépítési munkák meg nem indulnak. E kutatási munkák eredményeit ugyanakkor gyakorlati céllal lesz szükséges beépíteni a kivitelezés folyamatába szükség esetén a tervek részleges módosításával is.

II. A terv szándékában áll a rom lehetőség szerinti teljes megőrzésének az akkumulált nedvességtől, sóktól, ezekre telepített organizmusoktól. A terv számol ezek mellett az utólagosan, állagmegóvá, statikai és esztétikai céllal épített szerkezetek közül azok elválasztásával, melyek technológiailag, esztétikailag elavultak, ugyanakkor lehetőségét biztosít egyes, ugyanilyen céllal épített szerkezetek tanfelületként és -szerkezetként történő megőrzésére abban az esetben, ha azok bármely minőségük alapján erre érdemesebb bizonyulnának.

III. A rom kiegészítése annak teljes színteleben tartása mellett történik. A romhoz való műszakilag szükséges csatlakozási pontok és felületek, a függőleges tartószerkezetekhez szükséges alapszíni felületek és mélységek, letámasztási pontok lehetőség szerint a meglévő történeti maradványok szerelmei mellett kerülnek kialakításra. A megépítendő kérszerkezetek vízszereket úgy kerülne kialakításra, hogy az főként a meglévő rommaradványokon kívül adja át terheit, s csak a minimálisan szükséges mértékben terhelje magát a romot.

A vízszerekre építendő héjszerkezet, a minimális mértékű didaktikai hozzáállítások átjáró anyagból (főként üveg) készülnének, így a rom ráságító fény használatával optikailag is tömegszervévé tehető, meg tudhatja mutatni egykori tömegének, tagoltságának teljességét, ugyanakkor bizonyos fényviszonyok mellett transzparenciája érvényesülhet inkább, s így a történeti rom látványa válna uralkodóvá.

Az így helyreállítandó épületben az új szerkezet részeként kialakítandó szellőzőnyílások által természetesen biztosított szellőzés - és igény esetén a tervezett gépészeti rendszere (fűtés, hűtés, szellőztetés) - által folyamatosan üzemeltethető, használható tér, terepport jöhet létre.

A helyreállított épület a tervek szerint látni, közvetlen fizikai csatlakozási pontok nélkül, csupán optikailag kapcsolódik majd a környező építményekhez, melyek között a részben középkori maradványokból helyreállítandó kolostort az új - által fedett térként, fűtő sőtámaszpontként kialakítandó - építmény kapcsolja a templomhoz, s terepport egyttal használható belső udvar, nyitott alkot rendezvényekhez, kikapcsolódáshoz, szemléltetéshez.

esküvői hangulat